

Izhaja
10. in 25. dne
vsakega me cca.

Stoji na
celo leto 3 gld. —
pol leta 1 „ 60
četrt „ — „ 80
Posamezne štev.
15 kr.

Oznaniła
ikrat nadisnena
od vrste 15 kr

Naročnina,
oznaniła in reklamacije
pošiljajo se
upravnistvu
v Maribor.

Odprte rekla-
macije so
poštne proste.

POPOTNIK.

Glasilo

„Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

Izdajatelj in urednik:

M. J. Nerat, nadučitelj.

Spisi in dopisi
pošiljajo se
urednistvu
v Maribor,
Reiserstrasse 8.

Pismom,
na katera se želi
odgovor,
naj se prdene
primerna poštna
znamka.

Na anonimne do
pise se neoziramo
Nefrankotana pisma,
se ne sprejemajo.

Rokopisi
in ni
seca poslane knjige
se ne vračajo.

Leposlovje — izobraževalna sila.

Profesor Janko Košan.

(Dalje.)

Dočim „Družba sv. Mohorja“, kakor smo videli, vestno in vsestransko skrbi za duševno hrano priprostega ljudstva, ima „Slovenska Matica“, drugo naše književno društvo, važno nalogo, da se ozira na duševne potrebnosti tako zvanega srednjega stanu. A kakor Mohorjeva družba živela je tudi „Matica“ iz početka še v večji meri borno življenje, polno bridkih izkušenj. Ustanovljena l. 1864., ni takoj uvidela, kaj je pravi njen namen, ni podajala udom hrane gledé na tvarino in obliko takšne, da jo res použije velika večina društvnikov. Zato se je število udov krčilo, knjige so se razpošiljale neredno, včasih so celo izostale: društvo je od leta do leta bolj hiraló in pešalo, malo da ni zaspalo. Šele, ko je Jož. Marn, liki A. Janežič neumorno delavni književnik slovenski, postal l. 1882. načelnik književnemu odseku, in zlasti ko je vzel l. 1887. „Matico“ kot nje predsednik na svoje rame, obudil jo je po svoji previdnosti in miroljubnosti k novemu življenju. Društveno premoženje se je množilo, vsebina se je knjigam izboljšala ter število udov je, dasi počasi, naraščala, in prešlo leto smo že šteli 2530 matičnikov.

A kako majhno je to število razmerno s številom intelligentnih Slovencev! „Matica“ nima toliko društvnikov, kolikor bi jih morala imeti z ozirom na število slovenskega razumnistva; kajti ogromna večina izobraženih Slovencev, katerim je pred vsemi namenjena, ni še zapisana v imenik društvnikov. Mesto 2530 članov šteti bi jih morala 6000—10.000. Nikdo nam tu ne bode zameril vprašanja, zakaj se „Slovenska Matica“ ne more tako lepo razvijati, dočim „Hrvatska Matica“, ki šteje med svojimi udi, ako smo dobro poučeni, več nego 400 Slovencev, tako čudovito uspeva. Vsakemu je znano, da se je o tem skoro od detinske dobe „Slovenske Matice“ do današnjega dne mnogo in mnogo v prijateljskih razgovorih pretresovalo in ugibalo, pa tudi po raznih časopisih in knjigah zdaj resno in mirno, zdaj ostro in neprijazno razpravljalo. Skoro noben stan ni zadovoljen z „Matico“: ta želi poučnih spisov, oni šolskih knjig, drugi strogo znanstvenih spisov, zopet drugi leposlovnih umotvorov.

Nočemo tukaj častitih čitateljev „Popotnikovih“ dolgočasiti, premlevajoč nakopičeno staro meljo, a reči moramo, da se večina nezadovoljnežev strinja v tem, da se mora „Slovenska Matica“ držati vodila, izdajati knjige po vsebini in pisavi take, po katerih ljudje radi segajo in je čitajo. Čitateljstvo meščanskega ali srednjega stanu pa ne mara dolgočasnih znanstvenih razprav, tudi slovenski gospódi prijaajo najbolj knjige lepo-

slovne vsebine, ki gojè npravstvena načela in lepoznanški vkus, skratka ki vzgajajo srednji stan, k večjemu si privošči vmes kak poljudno-poučni spis v prijetni obliki. „Sploh pa lahko trdimo“, piše prof. V. Bežek,¹⁾ „po došlih nam glasovih „Matičnih“ članov, da bi „Matica“ ustregla prevesni njih večini, ako bi se postavila, kar najbolj more, in kar najprej more, na ono stališče, na katerem stoji „Matica hrvatska“. Le-ta izdaje zgolj leposlovne ali poljudno-znanstvene spise in je razposlala letos med ljudi najmanjše knjig po 12.000, reci: dvanajst tisoč izvodov. „Množica izda“, je geslo Amerikancem, in kaj se s tem geslom doseže, o tem nam priča — da ne hodimo na Hrvaško po veljaven dokaz — naša družba sv. Mohorja. Sami naročniki-učenjaki niso obogatili še nobenega književnega podjetja in zlasti pri Slovencih ne. Ako uspevaj naša „Matica“ tako, kakor hrvaška, tedaj se naj postavi, na kar najširše, če hočete demokratiško podlago..... Naše dijaštvo, naša mladina, naše ženstvo hoče čitati, mnogo čitati, koprni po duševnem kruhu — beletristiki — a mi učenjaki(?) jim nudimo učejnaško — kamenje. In posledica? Ob kamenju ne morejo živeti, tedaj pa sezajo naši ljudje po — nemškem kruhu, ki si ga kupujejo za drage denarje; in mnogoteri stotak gre za to nemško hrano, ne samo preko slovenskih, temveč tudi preko avstrijskih mej.

Izvestno je torej uvaževanja vreden ta-le nasvet: „Matica naj le izključi načeloma iz svojega programa strogo znanstvene spise in naj goji zgolj lepoznanstvo v tesnem pomenu te besede, t. j. leposlovje in pa znanstvo v leposlovni, poljudni obliki.“²⁾

Za razne strogo učene izdelke pa imamo itak v razmeri z našimi skromnimi potrebščinami še preveč strokovnih listov. In kedar enkrat dopušča gmotno stanje „Matice“, potem naj izdaje sama ali pa naj podpira izdavanje znanstvenih knjig ter je prodaje svojim udom po znižani ceni in dela tako pot znanosti slovenski. Naša Matica ima še premalo novčnih sredstev, da bi prevzela nalogo znanostne akademije. Le pomislimo, da je morala celó hrvatska akademija, ki ima na razpolaganje nad 1/2 milijona glavnice, svoje znanstveno delovanje omejiti na tesni krog svoje domovine.

No letos se je čili in marni odbor Matičin jel resno ozirati na gori navedeni nasvet ter odločil, kolikor posnamemo iz poročil slovenskih časnikov,³⁾ odslej leposlovju in sploh zabavnemu štivu več prostora. Razun „Letopisa“ in Glaserjeve „Zgodovine slovenskega slovstva“ izda t. l. I. del „Slovenskih narodnih pesnij“, katere je zbral in uredil dr. Štrekelj, „Zabavne knjižice“ 9. zvezek in „Knezove knjižnice“ 2. zvezek. Za prihodnje leto pa pripravlja celó 6 knjig, in ako bo razmerje med zabavnim in znanstvenim berilom v našem smislu ugodno, potem se smemo nadejati lepše prihodnosti tega za Slovence prekornega društva.

Željâ gojimo še kajpada mnogo. Ne moremo se iznebiti misli, da je Matica v prvi vrsti poklicana, podajati slovenskemu občinstvu po malem, kar je najboljših plodov poglana slovenska literatura, kakor je nas že razveselila z Vodnikom in deloma z Erjavcem. Uverjeni smo, da pridejo naši klasiki po tej poti najlažje ter najbolj po ceni narodu v roke in sejejo svojo plemenito vsebino kot zlahtno seme med ljudstvo. A dobro vemo, da je ta naša želja pri sedanjih naših žalostnih razprtijah le „pium desiderium“. — Tudi nimamo ničesar zoper to, da Matica izdava, ako nima izvirnih del pri roki, prevode dobrih slovanskih pisateljev. Vendar je tu treba največje previdnosti. Iz bogatih zakladov slovanskih slovestev izbiraj odbor le take umotvore, ki so v resnici vzorni, ki se podajajo našim domačim razmeram, in ki vzpodbujajo marsikoga, da jih posnema na domačem književnem polji.

¹⁾ Glej „Ljubljanskega Zvona“ letnik XV. (1895), str. 118, 119. Prim. tudi str. 120.

²⁾ Prim. Erjavčeve prirodoslovne spise ali dr. Ivana Broža „Črtice iz hrvatske književnosti“ ali zbirko „Slik iz svetske književnosti“ (izdala Matica hrvaška) in več drugih.

³⁾ Glej „Slovenski Narod“ dne 4. oktobra 1895, št. 229.

Imamo še marsikaj na sreci, a prepričani smo, da tudi odbor „Slovenske Maticе“ goji vročo željo, da bi Matične knjige kar najbolj ustrezale udom, in društvo samo v narodu dobilo večjo veljavo. Ker pa „Matica“ dozdaj ni obdelovala leposlovnega polja v takej meri, kakor je to njena dolžnost, osnovali so nekateri knjigotržci in založniki slovenski književna podjetja, ki pomagajo pospeševati razvoj slovenske literature in širiti leposlovne izdelke med slovenski narod s tem, da objavljajo za male novce izvirne beletristične spise, imenitne slovenske leposlovne proizvode, ki so že [zdavna izšli, a se tudi za drag denar ne dobivajo več pri knjigotržcih, ter prevode lepoznanjskih umotvorov iz raznovrstnih tujih, osobito pa slovanskih književnostij. Takšnih literarnih podjetij nahajamo dosti pri drugih narodih. Pri Nemcih je n. pr. na najboljšem glasu znana Reclam-ova „Universal-Bibliothek“, za katero literarno zbirko daleč zaostajajo Mayer-jeve ljudske knjige, Hendel-nova biblioteka vesoljne književnosti, Lahrer-jeve knjižice, ki se prodajajo po 5 vinarjev. Tudi skoro vsi slovanski narodi imajo jednake zbirke. Naše bližnje sosede Hrvate in Srbe oskrbuje „Hrvatska“, oziroma „Srbska narodna biblioteka“ s cenimi in dobrimi knjigami. Posnemajoč take in jednake zbirke, ustvaril nam je J. Krajeec v Rudolfovem l. 1883. „Narodno biblioteko“, ustanovila je „Goriška tiskarna“ Andr. Gabršček za mladino in odraslo ljudstvo „Slovansko knjižnico“ l. 1893., in istega leta začel je Drag. Hribar v Celji izdavat „Narodno knjižnico“.

S temi svojimi podjetji so imenovani založniki mnogo koristili in še koristijo slovenski beletristiki. Res, hvaležni moramo biti „Narodni knjižnici“, da nam je podarila Jožef Vošnjakove „Izbrane dramatiške in pripovedne spise“; ustregel je gotovo želji slovenske inteligenceje gospod Gabršček, da je dal na svetlo A. Funtekove „Izbrane pesmi“, predelani „Materin blagoslov“, in da namerava tudi literarno zapuščino našega dičnega pesnika „Krilana“ objaviti; srečna je bila tudi misel Krajčeve „Narodne biblioteke“, oskrbeti ponatis za zgodovino slovenskega pesništva toliko važne „Kranjske Čebelnice“ in Cegnarjeve „Babice“, ki se je zaradi svojega lepega jezika in lepe vsebine narodu slovenskemu baš toliko priljubila, kakor Čehom češki izvirnik. Vsakdo bo tudi s slastjo in s pridom čital dobre leposlovne proizvode iz slovanskih literatur v slovenskih prevodih, kojih nam je več oskrbela zlasti „Slovanska knjižnica“, n. pr. krasne „Črtice“, oziroma povesti Václava Kosačky, „Turpoljski top“ Avgusta Šenoa, „Staro Romanko“ E. Orzeszkove, Tolstojev povest „Kjer je ljubezen, tam je Bog“, Sienkiewiczovi pripovedni spis „Pojdimo za njim“, Božene Nemčeve nežno pripovedko „V Gradu pod gradom“, Krageljevo „Odisejo“ itd. —

(Dalje sledi.)

Ali je preobloženost v šolah neizogibna?*)

Da je preobloženost v šolah resnica, žalostna resnica, o tem menim, da ni treba trošiti besede; saj smo jo skusili sami, kar nas je mlajših; sami smo stokali pod nje gigantičnim bremenom, in nekateri izmed nas, ki so že očetje, skušajo nje britkost že v drugič, morda še hujše kakor v prvič — po svojih otrocih. Ta novodobna mora sedanjega človeštva je skoraj videti, kakor kak naravni zakon, ki ne pozna nobene izjeme; kajti ni je menda ni jedne proge modernega šolstva, na katero ona neizprosna, neusmi-

*) Ta članek, kakor sodimo iz peresa profesorja Viktor Bežek-a, je natisnen na platnicah „Ljublj. Zvona“ 7., 8. in 9. letošnje številke. Ker vtegne marsikaterega „Popotnikoveca“, ki ni dobil „Lj. Zv.“ v roke zanimati, ponatisnemo sestavek doslovno, dasi se ne strinjamo v vseh točkah z gospodom pisateljem. Morebiti bomo imeli kedaj priložnost spregovoriti o tem vprašanji tudi iz našega stališča.

ljenka ne bi bila položila koščenih svojih rok. Današnja družba, iznebiti se hotče grozne tlačilke, se je skuša rešiti tako, da ustanavlja poleg starejših učilnic (gimnazij), o katerih razbremenitvi je popolnoma obupala, novejše učilnice in zavode, n. pr. realke, realne gimnazije, meščanske šole, višje dekliske šole itd. Toda vse zaman, vse brez uspeha! Naj storimo, karkoli hočemo, naj reformujemo ali organizujemo šole, naj jih na novo ustanovljamo ali preosnavljamo, tista morana nam je vedno za petami. Da se razbremenilne težje bavijo zlasti z gimnazijami, temu je vzrok to, da so gimnazije poleg svoje starosti še vedno najpopularnejši zavodi; zakaj? Ker vodi iz gimnazij še vedno največ potov in stezic do ljubega kruhka. Kaj ne da, jako materijalističen, pa edino resničen odgovor! — Toda motil bi se, kdor bi dejal, da so samo gimnazijci preobremenjeni. Ista morana ne prizanaša niti realcu, niti učiteljskemu gojencu ali gojenki: omnes eodem cogimur. In to se vrši v dobi, v kateri se bi moral človek najbolj telesno razvijati, da bi dobil trdno fizično podlago za vse poznejše življenje; ako ne tedaj, kdaj pa? Pa kaj bi o srednjih šolah govoril, ko se isto v nebo kričeče duševno nasilstvo ne samo dovoljuje, ampak celo ukazuje in neguje pri najrosnejši mladini v narodni, ali kakor slôve slovenski oficijozni izraz — v ljudski šoli. Tu pa niti ne govorim o tistem duševnem prenapitavanji z najrazličnejšimi predmeti, kateremu ne vem boljšega primera, nego da ga prisposodim tistemu neusmiljenemu trpanju puranov in gosij s celiimi orehi z lupinami vred; ampak usojam si samo to sodbo izreči, da to že ni več duševno nasilstvo in duševna preobloženost, ampak je tudi najhujša telesna tortura, ko siliš šest do deset let stare otroke, naj ti v slabem, okuženem zraku v tesnih prostorih sede 4—6 ur na dan.

Velikih šol se ne dotikamo; kajti lahko se nam poreče: „Kdor noče sprejeti bremen, ki ga nakladajo razne velike šole, naj pa pusti; sili ga ne nihče“. Da pa tudi tamkaj ni vse v redu, o tem pričajo razni glasovi, ki tirjajo za razne velikošolske stroke temeljitih preosnov; in na medicinski in pravni fakulteti se je tudi že res nekoliko reformovalo. Pod kolikim balastom duhomorne učene navlake ječe klasični filologi, o tem bi vedel reči katero pisatelj teh vrstic; sicer pa povemo o tem še kaj pozneje. Toda tožbe o starem filološtvu in njega odrevenelosti so stare, kdo bi jih še pogreval; saj je klasično filološtvo večinoma tudi krivo gimnazijske mizerije; ali bolj se bode čudil marsikdo temu, da isti težki jarem žuli tudi — teologe. Ne bi tega verjel, da me ni uveril o tem sam dr. Pavlica, torej gotovo verodostojna priča. V krasnem članku: „Ne utegnem“ nekje v „Rimskem katoliku“ nam je narisal z živimi bojami trnjevo pot bogoslovne učenosti; isto napenjanje in prehitevanje, isto sopihanje in udrihanje, ista duševna gonja, kakor na gimnaziji ali pa pri filozofskih naukih na univerzi.

Da preobloženost bitko okušamo tudi mi učitelji, o tem se skoro ne upam ziniti besedice; ne da bi govoril o visokih oblastih, pri katerih bi morda kaj kmalu prišel na slab glas zaradi — delomrznosti, ali bojim se, da bi tudi čitatelji, kateri so doslej, tega sem si v svesti, kolikor toliko pritrjevali mojim očitkom, nejeverno in smehljaje odkimovali z glavami, češ: tu pa govoriš pro domo; saj imaš dva meseca nepretrganih počitnic in vrhu tega še božične in velikonočne in — potresne počitnice poleg maloštevilnih tedenskih ur. Morda malce omajem nejevernemu čitatelju blagovoljni predsodek o krasnem položaji srednješolskih učiteljev, ako mu povem, da sem nekaj let sem vsako leto povprek popravil okroglih 5000 nalog, t. j. nemških in slovenskih sestavkov, za katerih vsacega računam, da gotovo ne rečem preveč, 10, reči deset minut. Sedaj pa vzemi, dragi čitatelj, v roko svinčnik in izračunaj, koliko ur je 50.000 minut, in koliko jih pride povprek na vsaki šolski dan kot priklada k navadnim šolskim opravilom. Pri tem se pa učitelj vestno pripravljaj na vsako uro, napreduj z vednostjo, da bodeš vedno

na vrhunci svoje stroke. Toda to so naše stanovske tožbe, za katere se drugi stanovi malo brigajo; ako se šolski pouk kedaj razbremeni, tedaj se gotovo ne bode učiteljem na ljubo!

Najžalostnejša in najpogubnejša posledica šolske preobloženosti pa je ta, da se po njej kvari naša mladina in tedaj naš naraščaj — telesno. Res, zona nas obhaja, ako premislimo, kako strahovito je v zadnjih desetletjih naraslo število kratkovidcev, ozkoprsnikov, plešeglavcev in drugovrstnih pohabljenecv, prav kakor kruljavcev, gobavcev in obsedencev o Mesijevem prihodu. Res, Mesije bi potreboval tudi današnji gnili in telesno zanikrni rod, in tisti Mesija bi moral zastaviti svojo sekiro ravno ob drevo novodobnega šolstva; kajti med drugimi izrastki novodobne prosvete je zlasti tudi ono zakrivilo telesno omedlelost današnjega rodu.

Kako se morajo naši mladini sline cediti, ko jim učitelji pripovedujejo o atenski mladeži, ki se je nahajala v gimnazijah in palestrah, ondi se telovadila, igrala in plavala in se pogovarjala z odraslimi možmi! Neverjetno se mora zdeti tako pripovedovanje naši mladini, kakor kaka pravljica o Indiji-Komandiji ali Schlaraffenlandu. In pa kaka ironija je to! Grški junaki, katere si današnji Helenec misli kot velikane, in njih Platoni in Aristoteli so se izšolali na šetališčih in v kopališčih, a mi svojim učencem pripovedujemo o tem v zaprtih, zaduhlih sobah pri plinovi luči! O novodobni Mesija, ne mudi se, pridi in reši našo mladino in nas iz novodobne sužnjosti; a pridi kmalu, predno še poginemo od same — prosvete in učenosti; izgovori tisto rešilno, čarobno besedo, ki nam prežene za vselej zlobno moro — šolsko preobloženost!

Seveda, ako bi človek poslušal in verjel zagovornikom današnjega šolskega ustroja, tedaj bi moral priti do zaključka, da preobloženost je — neizogibna: „Kajpada, Grkom in Latincem je bilo še lahkotno, se popeti do vrhunca istodobne izobraženosti, ker je bila le-ta v primeru z našo silno preprosta; oni še niso poznali ni magnetizma, ni galvanizma, ni elektrike, ni telegrafa, ni fonografa, ni lokomotiv... toda kaj bi našteval? Sapa bi mi ušla, ako bi hotel le majhen del onih iznajdb naštetih, s katerimi si dandanes lajšamo in slajšamo življenje, o katerih pa se Grkom in Rimljanom niti sanjalo ni. Vidiš, zato pa je imel grški in rimski deček tako lahko stališče, in ko je telesno dorasel in dozorel, je bil zrel tudi duševno brez posebnih naporov, brez telesnega pohabljenja, brez tesnoprsnosti in plešeglavosti. Toda dandanes, dragi moj! Wie haben wir's so herrlich weit gebracht! Med našo prosveto in rimsko dobroto je velikanski razloček, kakor med tisočnico in jednico. Torej kaj hočeš? Velikanska prosveta, velikanski trud! Ali ti ne gre to dokazovanje v glavo? Udaj se, molči in trpi!“

Moram reči, da mi to dokazovanje ni šlo nikdar v glavo. Nisem si sicer mogel matematično, eksaktno, vednostno povedati, zakaj je tisto dokazovanje krivo, ali sklepal sem tako-le: Če je to res, da bode z večjim napredkom človeku vedno težje, se popeti do istodobne splošne naobraženosti, tedaj bo skoro konec ne samo vsega napredka, ampak človeštva sploh; kajti ako se bode še nekaj, ne stoletij, ampak desetletij, kakor doslej podila iznajdba za iznajdbo, izumitev za izumitvijo, potem bo skoro nemogoče človeku, bodisi še tolikemu geniju, doseči splošno izobraženost. Že sedaj traja šolski pouk za višje stanove skoro jeden človeški vek (30 let), kaj pa bo že sredi prihodnjega stoletja, da ne govorim o letu 4000 po Kr., ko bi po takem umovanji že davno ne bilo več o človeštvu ni sledu, ni tiru; kajti zadušiti bi se moralo po takih zaključkih že davno v svoji učenosti, in zalila bi ga tolšča neizmerne prosvete.

Sklepal sem tudi tako-le: Od prvobitnega stanja človeškega, kakeršno nahajamo še dandanes n. pr. pri ljudožreih (papas), pa do grško-rimske prosvete, je gotovo veliko

Dalje na strani 330.

Načrt za računanje na

(Profesor L. Lavtar.)

II. Učni

Ura	Š o l s k o					
	p r v o		d r u g o		t r e t j e	
	neposredno	posredno	neposredno	posredno	neposredno	posredno
1.	Konkretno števene vaje A	Vaje v pisanji številnih podob in števil		Vrste za prištevanje osnovnih števil (2. rač., 27)	Shvatba in pisanje ulomkov (prim. 3 Reh. str. 16, naloga 1, 2, 3, str. 17)	Pisanje ulomkov (3. Reh., str. 17)
2.	detto.	detto.		detto.	Branje ulomkov (3. Reh., 18)	$1\text{ dm} = .m$ (3. Reh., str. 16 in 17)
3.	detto.	detto.		detto.	Počitovanje ulomkov na daljicah	a) 1 (2, 3...) cel. = $\frac{1}{2}$ $(\frac{1}{3}, \frac{1}{4}, \dots)$ b) 1 (2, 3...) cel. = $\frac{1}{10}$ $(\frac{1}{100}, \frac{1}{1000})$
4.	detto.	detto.		Vrste za seštevanje enakih osnovnih števil (2. rač., 27)		Seštevanje enakoinenastih ulomkov a) $\frac{1}{2}, \frac{1}{3}, \dots$ b) $\frac{1}{10}, \frac{1}{100}, \frac{1}{1000}$
5.	detto.	detto.		detto.	Oblečene naloge za seštevanje ulomkov	
1.	Abstraktne števene vaje A	Napisavanje številne vrste do 10 in podčrtanje	Oblečene naloge za množenje v naslednji obliki: v 1 kl. sed. 2 uč. $\frac{1}{2} \times 1 \text{ kl. sed. } 2 \times 2 \text{ uč.} = 4 \text{ uč.}$		Ponavljanje mer v redu, na novo: $1\text{ km} = 1000\text{ m}$ $1\text{ dkg} = 10\text{ g}$ $1\text{ kg} = 1000\text{ g}$ $1\text{ let. } 365(366)\text{ dn.}$	Pripravljalne vaje za pismo seštevanje

jednorazredni ljudski šoli.

(Dalje.)

načrt.

l e t o						Teden
č e t r t o		p e t o		6. 7. in 8.		
neposredno	posredno	neposredno	posredno	neposredno	posredno	
	Oblečene naloge za seštevanje celih števil (4. Reh. b., 10), odgovor se mora napisati		Seštevanje mnogoimen. števil v decimalni obliki (4. Reh. b., str. 14)		Gospod rač.	7.
			detto.		detto.	
	Namešane oblečene naloge (4 Reh. b., str. 10, 11)		Odštevanje mnogoimen. števil v decimalni obliki (4. Reh. b., str. 23)		detto.	
	Oblečene naloge v vrstah : a) 1 m velja 2 k 2 " " ? 3 " " ? itd. b) 1 delav. . 240 dn. 2 " " ? 3 " " ? itd.		detto.		detto.	
			Množenje mnogoimen. števil z osn. števil v decim. obl. (5. Reh. b. str. 30, 31)		detto.	
	Sklepni računi za		detto.		detto.	8.

Ura	Š o l s k o					
	p r v o		d r u g o		t r e t j e	
	neposredno	posredno	neposredno	posredno	neposredno	posredno
2.	Abstraktne šteвне vaje A	a) vsakega 2. števila 1) od začetka vrste, 2) od števila 1; b) vsakega 3 števila 1) od začetka vrste, 2) od štev. 1, 3) od štev. 2; itd.	Oblečne naloge za množenje v naslednji obliki: v 1 kl. sed. 2 uč. $\frac{n \ 1 \ n \ n \ 2 \ n}{v \ 2 \times 1 \ kl. \ sed. \ 2 \times 2 \ uč. = 4 \ uč.}$			a) $2 \ m \ 5 \ dm$ $3 \ n \ 2 \ n$ b) $2 \ D \ 5 \ J$ $3 \ n \ 2 \ n$ c) 25 32 imena D, J se še zmerom rabijo, pravilo odpade pri popravil Kratko seštevanje po pravilu
3.	Konkretne šteвне vaje Aa, tudi na kocki; redni števnik		detto.			
4.	Primerjanje daljic a) na telesih v sobi, b) na geomet. telesih in sicer na kocki, pravokotnem paralelopipedu, 3stranski prizmi in 6str. piramidi	detto.	Oblečene nal. in daljši sklep za „krat“ (2. rač., 15)	Odštevanje osn. števil (1—30, 2. rač. str. 10, 11)		
5.		detto.		Odštev. desetic 1—100) v vrstah n. pr. 90—40 in vrste za to odštevanje (2. rač., 29)	Ponavljjanje vaje 1×1 kratko na spomin	detto.
	Konkretne šteвне vaje A — Vaje v pisanji številnih podob in števil		Vrste za prištevanje osnovnih števil		Shvatba, pisanje in branje ulomkov — Poočitovanje ulomkov na daljicah Sprememba celot na ulomke, seštevanje jednakoimenastih ulomkov a) čisto, b) oblečeno	
	Abstraktne šteвне vaje A — Konkretne šteвне vaje Aa, tudi na kocki; redni števnik — Primerjanje daljic na telesih a) v sobi, b) geometrijsk. (kocka, pravok. paralelepiped, 3stranska prizma, 6stranska piramida. Napisavanje številne vrste in podčrtavanje 2., 3. števila itd.		Pripravljanjena daljši sklep za množenje — Odštevanje osnovnih števil (1—30), desetic (1—100)		Izvajanje pravila za pismono seštevanje, 1×1 kratko na spomin	

l e t o

č e t r t o		p e t o		6. 7. in 8.		Teden
neposredno	posredno	neposredno	posredno	neposredno	posredno	
	a) istorazmerne b) obratno razmerne količine; sklepna oblika: 1—a, a—1 (4. Rchb. str. 11, 12)		Deljenje mnogoimen. števil v decimalni obliki z osnovnimi števili		Gospod rač.	8.
	Naloge o ceni, sklep 1—a, a—1 (4. Rchb., 12)	Primerjaj posredni pouk	Shvatba decimalnih ulomkov na podlagi mnogoimenastih števil (4. Rchb., str. 47, 48, 49)		detto.	
	detto.				detto.	
	Pripravljalne naloge za sklep a—1—b (4. Rchb., str. 12, 13, nal. 17—24)		detto.		detto.	
Oblečene naloge a) za seštevanje, b) namešane; odgovor se napiše — Sklepni račun za obliko 1—a v vrstah a) količine so v ravni b) v obratni razmeri		Seštevanje, odštevanje, množenje mnogoimenastih števil z osnovnimi števili v decimalni obliki		Gospodinjjski računi		7.
Sklepni računi v obliki 1—a, a—1, pripravljalni sklepni računi na sklep a—1—b		Deljenje mnogoimenastih števil v decimalni obliki z osnovnimi števili — Shvatba decimalnih ulomkov na podlagi mnogoimenastih števil		detto.		8.

(Dalje sledi.)

večji napredek, nego od grško-rimske dobe pa do današnjega dne; in vender se je preobloženost pojavila šele v najnovejših časih in je plod devetnajškega stoletja. In koliko razločka pa je v splošni izobraženosti med onimi, ki so si jo pridobili, omahujoč pod težkim jarmom gimnazij ali realk in vseučilišč, morda z žrtvijo svojega zdravja in zdravih čutov, in pa onimi, katerim so ugodne gmotne razmere pripustile, da so se izobrazili neprisiljeno, lahkotno, po privatnih plačanih učiteljih? Ko bi šlo po takem zaključevanju, tedaj bi se bogatih roditeljev lenušni sinovi nikoli ne popeli do splošne izobraženosti, ampak obtičali bi po razmerji svoje lenobe v srednje-veški, grško-latinski ali pa celo že v doarijski dobi. A ravno nasprotno je res! Ravno sinovi najvišjih „desettisočnikov“ se tudi še dandanes igraje popno do vrhunca današnje prosvete; in ko so telesno dozoreli, ali pa tudi še preje, so popolnoma sami svoji, kos katerikoli situaciji. In niti jim vsem ne moreš očitati puhloglavosti in nevednosti; mnogi imajo po prizadevanji plačanih guvernant in domačih učiteljev, dasi brez tistega neizmerno mučnega in utrudljivega srednješolskega in velikošolskega učenja bogato zalogo vednosti, če tudi ne ravno staroklasične; vsekakor sinovi takih višjih krogov, v katerih vladajo izvrstne družbinske tradicije, presegajo navadnega plebejca, četudi klasično in vseučiliški izobraženega, v vedenji in taktu. In vedenje in takt sta menda tudi sestavina in sicer važna sestavina vsakerne prosvete; ako si jih nisi pridobil v rani mladosti, v moški dobi si jih bodeš jako težko, pozabljene številke in imena pa lahko vsaki hipec pogledaš v naučnem slovníku. — Faktum je, da je še tudi dandanes mogoče — kakor je bilo Grkom in Latincem in sploh vsemu človeštvu do najnovejšega časa — brez preobloženosti, brez telomornega truda, s prilično lahkoto se popeti do višine današnje prosvete in omike; samo denarja moraš imeti, da si le-to priskrbiš privatnim potem in da se ogneš državnih učilišč. Dokazujejo nam to sinovi najvišjih stanov. Kakor je pred dvema tisoč in več leti šestnajst- do osemnajstletni Atenec postal efeb, istoletni Rimce dobil moški plašč (toga virilis) in smel odslej kot polnopraven možak obiskovati forum; takisto je dandanes z istimi leti plemenitaški mladenič dovršen — kavalir. Kako resničen je torej latinski rek, samo tolmačiti ga treba v ravnokar omenjenem smislu: „Magna dos est virtus parentum — lepa dota je vrlina (tudi gmotna!) roditeljev“; malo bolj robat, pa zato nič manj resničen je nemški rek: „Man kan in der Wahl des Vaters nicht genug vorsichtig sein“.

Dajmo tem neovržnim činjenicam splošen izraz, tedaj se nam kar sam od sebe ponuja ta-le zakon: Vsaka človeška družba povzdigne vsakega svojega uda, telesno in dušno seveda zdravega, do dobe moštva na višino svoje prosvete.

(Konec sledi.)

Narodopisna razstava v Pragi.

(Piše Janko Toman.)

Uvod. Ko sem še obiskoval pripravnico v Ljubljani, razdelila je „Matica Slovenska“ med dijake nekaj izvodov Marnove česke slovnice. Takrat sem se jel učiti češčine, a od rok ni šlo, ker nisem imel nikakih drugih pripomočkov in vrh tega trla me je še precej let bolezen ter mi odvzela veselje. Ko sem nekoliko okreval, jel sem se zopet učiti, kupivši šolsko knjigo: nemško česko slovnico od Masařika. Naročil sem si šolski list, pridobil si tudi slovar ter jel predstav-

ljati kratke sestavke. Začetek je bil trd, ker marsikatera beseda, koje nisem našel v „Slovarji“, mi je bila nejasna. Toda vaja uri. Pridobil sem si na razne načine še drugih čeških šolskih listov, iz katerih sem se prepričal, koliko se brigajo Čehi za nas ter uvidel, da jim mi sloveuski učitelji te ljubavi v prav mali meri vračujemo. Pa vsaj ni čudno, če pomislimo, kako so nas vzgojevali. Učitelji naši niso bili Slovani, da, celo slovenščina gojila se je le kot pasterka.

Nič bolje bi ne bilo na službi, ko bi razni politični in leposlovni listi ne gojili slovanske vzajemnosti. Stanovski naši listi so v tem oziru le malo storili, poznali so le nemško pedagogiko.

Premišljajoč te razmere, jel sem se baviti z delovanjem sodrugov v Hrvatih, Srbih in Čehih. Obiskal sem razstavo v Zagrebu, kjer je bilo šolstvo prav častno zastopano, razveselil sem se prvega poročila o češki narodopisni razstavi ter radostno utripajočim srcem pohitel letos o prvi ugodni priliki v Prago.

Napotil sem se sam, dobro vedoč, da mej Čehi ne bodem tujec. Iz voza gledal sem nepremično češko zemljo, kakor bi si jo hotel večno vtisniti v spomin. In res, lepa je, ta češka zemlja; ni mi bila tuja, ker sem si jo vedno tako predstavljal. V takem premišljevanji dospel sem popoldne v Prago, poiskal sem si sobo; pomagal mi je pri tem neki sopotnik, češki obrtnik iz Moravskega ter me peljal tudi v „Narodno divadlo“. O krasoti tega narodnega gledališča sem že mnogo čital, a bil sem vendar presenečen.

Prvo noč sem dobro prespal, zjutraj, ko vstanem, poslovil sem se od svojega sopotnika ter ostal sam. A nikdo naj ne misli, da sem se čutil zapuščenega, ne, zdelo se mi je vse domače, kajti prišel sem iz nemškega Dunaja. Napotil sem se najprvo k muzeji. Pokloniti sem se hotel našemu konzulu, dičenemu apostelju Slovencev, gospodu Legu. Kar sem prej slišal o njem, to sem videl na njegovem obrazu; prejel tudi mnogi navod ter se podal od njega v razstavo.

Kupil sem si vodnika ter poiskal najpreje šolski oddelek, kjer sem se bavil do večera, da si sem si površno ogledal tudi ostalo razstavo. Kras, bogastvo, ki se tukaj pred taboj razprostira, priča ti o moči in zavesti českega naroda. Čital sem že prej o lepoti in krasoti te razstave, a vendar me je presenetila tako, da nisem mogel precej urediti mislij.

Drugo jutro šel sem zopet v razstavo ter ves čas posvetil le šolstvu, a reči moram, da sem ga vzlic temu pregledal le površno.

V nastopnem hočem površno naslikati, kar sem videl v tem oddelku, naslanjajoč se na razna poročila čeških šolskih listov. Predno pa preidem na razstavo samo, zdi se mi potrebno, da načrtam v kratkih potezah po dr. J. V. Novaku

Razvoj češkega šolstva.

V predkrščanski dobi, ko je bilo družinsko življenje patrijarhalčno, učilo se je dete temu, kar so se njihovi stariši od svojih naučili, učilo se je dela, s katerim se je družina živila. Poslušnost in spoštovanje do starešine bila je glavna čednost, v kateri so se vadili. Sicer so bili možje vzor dečkom, žene pa deklicam. Šol ni bilo, da, literarne izomike je bilo komaj kje najti pri slovanskih rodovih in kolikor je je bilo, služila je le bogoslužji. Glasi o prednikih prehajali so od pokolenja do pokolenja, ravno tako navade, običaji in skušnje posamnikov. Bogove so častili načelniki z darovi, spremljevali so jih s skupnim petjem, a tudi tu je določevala tradicija.

Še le vsled daljne dotike Čehov s sosednimi narodi prišlo je pismo v predkrščanski dobi do čeških dežel; v istini pa je bilo poznato le malemu delu ljudstva. Kar se pripoveduje o šolah na gradu Budeč in na knežjem dvoru na Višehradu, ostane za vedno ogrneno z bojnim zavojem.

Zato sta pa veronoseca sv. Ciril in Metod, prišedša v češke kraje in najdši tam tako ugodna tla za razširjanje krščanstva, v istini hitro skrbela za naraščaj duhovnikov in njih omiko. Učila sta jih, ali pa dala učiti slovanskemu pismu, kojega je izumil, kakor pripoveduje legenda, sv. Ciril in ustanovila tako prve duhovne šole pri kraljevem sedežu na Velehradu. Češki knez Bořivoj, kojega je krstil sv. Metod, je skrbel za šolo in moremo ustanovitev šol postaviti v prve čase krščanstva. Latinska šola v Budeči, o koji govori legenda sv. Václava, bila je začetnica latinske liturgije, katera je kmalu zatopila slovansko, zlasti ker je prestala naravna zveza z vzhodom vsled vpada Madjarov na Ogersko; med tem da je bila dotika z zapadom živahnejša je odvisnost naraščala. Tudi na Moravi in na Slovenskem ni bilo bolje, kajti Madjari so razdžali velikomoravsko državo in samostalna slovanska cerkev je zginila.

Ko pa je bila za kneza Boleslava II. ustanovljena škofija v Pragi, so precej prvi škofje zapadne izobrazbe v istini skrbeli za prevago latinske liturgije, kar se o sv. Vojtehu naravnost trdi. Tako so prestali učinki bizantinske kulture in mnoga nazivanja krščanska, že od najstareje dobe, pričajo o latinščini. Sicer je nastal v XI. stoletji samostan Sazavki, v katerem se je gojila starslovensčina in je v XIV. stoletji nasadil cesar Karol IV. v Emavžih hrvaške mnihe, katerim je pripomogel do slovanskega bogo-

služja, vendar te osamele prikazni niso imele dovolj zveze z narodnim življenjem in šolskim razvojem. Že v X. stoletju so uvedli na Češko in Moravo benediktince, kateri so imeli v svojih samostanih latinske šole ter s silo gojili latinščino. V početku XIII. stoletja so se nadomestili benediktinci z dominikanci, kateri so se pečali izključno z odgojo, toda v jezikovnem oziru se ni nič izpremenilo.

Še le cesar Karol IV. je v začetku svoje vlade (1348) založil v Pragi „obecné učení“, da bi narodu češkemu ne trebalo iskati izomike v tujini. Zraven tega so se osnovali še partikularne šole, kojih je bilo pri farah na Češkem in Moravi mnogo. Z naraščajočimi šolami čutili so tudi neduhovniki potrebo, priučiti se pisanju, ljudstvo se je pa učilo v cerkvah vsaj moliti. Gospodar v šoli je bil duhovnik, kateri je tudi učitelje imenoval. Rektori univerze so vsled prošnje mestnih stanov nadzorovali in postavljali učitelje. Uvrsteni so bili običajno v tri razrede: Spravec (vodja), graduvani člen univerze, kantor ali učitelj petja, kateri je učil tudi početne nauke in pomočnik njegov, sukcenar. Te šole so se vzdržavale z zapuščinami in ustanovami premožnikov.

Jednotnost učenja latinščine z nebožnim v šolah bila je vrhnim nadzorstvom univerze popolnoma zajamčena, kakor tudi skrb niž-

jih latinskih šol za to visoko šolo. Propale so v husitskih vojskah.

V vseh teh šolah bil je učni jezik latinski, materni jezik le za najpotrebnejši početni pouk. Akoravno se jim je rodil pedagog-veleum Kemensky, kateri je učil in deloval na šoli v Přerovu in Fulneku, kjer je napravil češki jezik samostalnim in latinščino podrejenim, pisal prvotno v češkem jeziku slavno „Didaktiko“ in „Škola mateřskou“, pripravljala načrt za preustroj šol v kraljestvu češkem, da si je za časa Marije Terezije storil v razvoju šol velik korak ter prikazal se kaplički župnik Ferdinand Kinderman, bil je do leta 1848 učni jezik nemščina. Tega leta odprla se je še le prva češka glavna šola v Pragi ter se mej letom tudi v drugih glavnih šolah vpeljala češčina.

Zato se pa tudi od leta 1780 do 1848 ni tiskala nikaka češka knjiga vzgojeslovne vsebine in še le 1848. leta izšla je prva taka knjiga. Med letom 1848 do 1860 in 1860 do 1870 tiskal se je po jeden spis; tako so imeli Čehi v teku stoletja le tri knjige vzgojeslovne vsebine. Z letom 1870, ko se je jel uvajati nov zakon, nastal je obrat. Od takrat se je tudi češka šolska literatura mogočno razvila. Na kakej stopinji so Čehi v tem oziru sedaj, kazala nam je rastava!

(Dalje sledi.)

Društveni vestnik.

Sv. Pavel v Savinjski dolini. (Vabilo) k zborovanju Savinjskega učiteljskega društva, ki se boče vršilo dne 19. novembra popoldne ob 2. uri pri gospodu Sadniku ob Savinjskem mostu. Dnevni red: 1. Pozdrav. 2. Poročilo gospoda Šijanica o glavnem

zborovanju „Zaveze“ v Novem mestu. 3. Prosto podavanje. 4. Slučajnosti in nasveti.

K polnoštevilni udeležbi vabi uljudno

odbor.

Dopisi in druge vesti.

Nekrolog.

Nepričakovano zamahnila je kruta smrt svojo bitko koso mej nas. Iztrgala nam je na dan 12. septembra t. l. blagega tovariša gospoda Boštjana Kregarja v dobi 53. let svoje starosti. Dasi ga je mučila že več let huda bolezen, je bil vkljub temu vedno dobre volje. Družba v katerej je on bil, bila je vesela. Njegovej prirojenej dovtipnosti se nisi mogel načuditi. Bil je že radi tega povsod poznan, povsod priljubljen. Razven tega slovel je kot delaven in vesten učitelj, odkritosrčen in trden značaj,

skrben oče šolske mladine, mil in zvest prijatelj svojim tovarišem, kakor skala trden narodnjak. To potrjujejo obila pohvalna uradna pisma.

Pred nekaj tedni pisal mi je tovariš gospod K. v. A. doslovno sledeče vrstice: „Kakor znano, prinesel je tudi Popotnik v svoji zadnji številki vest o preranej smrti našega tovariša Kregarja. Nekako z nevoljo sem list odložil, kajti pričakoval sem obširnejši životopis. Ne vem zakaj, a istina je, da mi je bil ranjki Kregar — dasiravno ga nisem osebno poznal — jako simpatičem, morebiti zato

ker sem veliko slisal o njem govoriti, morebiti tudi zato, ker je tudi tukaj več let, jednako meni, žival „rajsko“ veselje, boril se z nezgodami še hujšimi nego sedajnimi. . . . Kregar je bil tukaj jako delaven in vester učitelj in njegovi nekdanji učenci — sedaj že očetje in matere — ga jako hvalijo in v dobrem spominu hranijo. „Bog mu daj večni mir“ slišalo se je krog in krog, ko se je tudi po naših hribih razširila tužna vest, da Kregar ne biva več med nami. In jaz mislim, če smo kot učitelji storili toliko, da se nas učenci še v svojih poznih letih hvaležni spominjajo — storili smo veliko. Da Kregar tukaj ni imel nič prijetnega, razumi vsak, kdor razmere pozna. Živel pa je jako trezno, vina nič pil, bil prijatelj sadjareje, lova — in taroka, toliko je meni o Kr. znano. — Močno pretresla me je torej žalostna vest, da je moral tako hitro in menda nepričakovano nas zapustiti.“ i. t. d.

Zadne dni v svojem življenji čutil se je skoraj popolnoma zdravega in le na kakem spreobrnjenju je včasih potožil, da mu sapo zapira in da ga v prsih nekaj tišči. Vkljub temu ostal je pri zdravem humorju in še 12. septemb. dopoldne je povedal marsikatero smešno na vrtu, kjer je imel vedno kaj opraviti. Ob 2 popoldan, sprehajavši se s svojim mlajšim tovarišem na vrtu, je zopet tako potožil in poklical zdravnika, s katerim se je dalj časa razgovarjal o svojej boleznij o šoli in drugih zadevah. Nihče ni slutil kaj hudega. Ob 1/4 na 4 se vleže utrujen v posteljo, kjer ga h krati zadene srčna kap. Po kratkem boji je izdihnil v žalost ostalim svojo blago dušo.

Pogreb njegov, bil je tak, kakoršnih se ne vidi mnogo v Celji. Bogato z venci obloženo njegovo krsto je spremljalo 20 učiteljev iz celjske okolice, 7 iz mesta, 7 iz laškega, 5 iz šmarijskega in 2 iz konjskega okraja ter več učiteljic, šolska mladina, njegovi žalujoči sorodniki in skoro vsa inteligenca celjskega mesta. Na njegovem domu in na grobu zapeli so mu učitelji in tukajšna čitalnica ginljivo nagrobnico „Nad zvezdami“. Njegov dolgoletni prijatelj in predsednik učit. društva, gospod Brezovnik poslovil se je ob odprtem grobu z sledečimi besedami:

„Blagor mu, ki se spočije,

V črni prsti v Bogu spi!

Lepše solnce njemu sije!

Teh besed našega pesnika sem se spomnil, ko sem videl spuščati „v hladno krilo tihe zemlje“ krsto s telesnimi ostanke našega predragega, občepoštovanega gospoda Boštjana Kregarja!

Da, v resnici! Blagor tebi, ljubi Boštjan! Zdaj počivaš tu utrujen od dolgega trpkega boja! Res, „Veselih ur le malo Tebi, bilo je podanih,

Ukusil zgodaj vse življenja si britkosti!“

Huda, huda bolezen glodala je mnogo let na Tvojem tako krepkem telesu! Dolga je bila borba z neizprosno nasprotnico, a podleči si moral, ker

„Taka postava svetu je dana,

Kar je rodila mati narava,

V krilo globoko smrt jih zaklene!“

Pa bojeval si se pošteno! Zato Ti pa tudi naše občudovanje, hvaležni spomin med nami in večno plačilo tam gor „nad zvezdami“ ne izostane!

In predno Te zapustimo, predno zapustimo kraj, kjer boš počival, dokler da „trobenta zadoni“, spodobi se, da se na kratko ozremo nazaj na Tvoje življenje, da se spomnimo vsaj nekaterih vrlin, ktere so Te kinčale vse Tvoje življenje!

Rodil se je ranjki l. 1843. pri Sv. Emi v šmarijskem okraji od poštenih kmetskih starišev. Ker je zgodaj kazal bistro glavo in veselje do nauka, dali so ga stariši v šolo in že l. 1864. izpolnile so se mu njegove srčne želje, postal je učitelj svojega naroda! Služboval je potem v Olinji do 1865. l., pri Sv. Trojici v Slov. gor do 1866., pri Sv. Marjeti pri Ptuj do l. 1868., pri Kapeli pri Radgoni do l. 1871., pri Sv. Antonu pri Rajhenburgu do 1875. l., in na Prožinu pri Celji, povsod z najboljšim uspehom. Ko pa je bila l. 1875. ustanovljena slovenska šola celjske okolice, prosil je tudi on za službo učitelja na njej. Sreča mu je bila mila, dobil jo je. Celih 20 let služboval je toraj tu med nami!

Dvadeset let precej je let;

mного veselja, pa tudi mnogo trpljenja mu je prineslo!

Doživel je trpljenja, kakoršno jo sploh namenjeno nam učiteljem, ko vidimo, da se mnogokrat naši najboljši nauki in opomini ne primejo, da je tu in tam ves naš trud zastoj; trpljenja, ko je videl, da ga je tu in tam kdo včasih krivično sodil da kdo ni razumel njegovih blagih namenov; veselja, ko je videl, da mu ljudstvo ni nehvaležno, da ga spoštuje vse, staro in mlado, v mestu in okolici; veselja, ko je videl, kako ga ljubi njemu izročena mladina; veselja, ko je videl, koliko dobrega semena je on v tem času vsejal v srca svoje hvaležne mladine. In če pogledam tu na okoli, vidim množico mladeničev, množico otrok; vsi so bili njegovi učenci, vsi ti so zajemali nauk iz njegovih ust in vsi ti mi bodo gotovo priznali, da gospod Kregar ni bil učitelj le po imenu, nego v pravem pomenu besede. Živel in gorel je le za šolo, živel in gorel je le za svojo mladino; najsrečnejši bil je med njo. In če tudi ga je leta in leta trla huda bolezen, hodil je vedno z veseljem v šolo. Le letos vzel si je odpust. da bi z božjo pomočjo okrevljal. Iskal je zdravja tu, iskal ga tam, a našel ga žal, ni nikjer. Britka smrt storila je konec njegovemu trpljenju.

Vesil se je že, da bo mogel zopet v šolo; komaj je pričakoval čas, kakor mi je še le pred tednom dni pravil, ko bo zopet vstopil med te, ljuba mladina, a Bog je v svoji neskončni modrosti

skenil drug če. Namesto, da bi vas on danes*) spremil k sv. maši, spremljali ste ga vi tu sem na njegovi zadnji poti.

V teh dvajsetih letih pa smo tudi mi učitelji spoznali v gospodu Kregarji tovariša in prijatelja „kot solnčice čistega“. On ni nosil prijateljstva le na jeziku, nego globoko v svojem srci. Srečen oni, katerega je gospod Kregar vklebil v svoje srce, katerega je sprejel kot svojega prijatelja! Tak spoznal je njegovo čez vse blago, za vsako žrtev pripravljeno srce. Da-si tudi nam je včasih povedal kako pikro, vendar mu tega ni zameril nihče, ker smo vedeli, da izvira to iz najčistejšega namena, saj tudi ne zamerimo zdravniku, ki nam da grenko zdravilo, vedoč, da ima služiti le v naš blagor. Vedeli smo, da gospod Kregar

„Minavstvu, laži v svojem srcu ni dal prostora, Jeze, sovraštva bal se je in razpora. —

Kar mislil je, to je v dejanji kazal;

Ne sebi, ne drugim se ni lagal!“

Ni čuda torej, da je bil ljubljence svojih so-stanovnikov, da je bil ponos in dika našega društva! —

Spoznali pa smo v njem tudi moža, ki je bil do zadnjega svojega diha zvest svojemu Bogu, zvest svojemu cesarju in zvest svojemu milemu narodu slovenskemu. On se ni dal zapeljati „v katerikoli mu podobi je prišla skušnjava zapeljiva“, on je trdno stal,

„Njega ni slepilo rumeno zlato

Ne čast, ime, naslov in stan“;

on ni bil šibek trs, katerega vsak vetrič vpogiblje zdaj na to, zdaj na ono stran, nego bil je trden hrast, a kaj hrast! bil je podoben sivi skali ob morskem bregu, v katero zastonj pluskajo, se zastonj zaganjajo razburkani valovi srditega morja. Da, tudi o gospodu Kregarji veljajo besede grškega kralja Pira: „Prej bi bilo solnce zgrešilo svoj tir, nego bi bil Kregar zapustil pota poštenosti!“ A mi? —

Pomnik postavimo mu tak,

Da vsak mu skuša biti enak!“ —

Ko se poslavlja oče od svojih dragih, da se poda na daljno pot, poljubi in prekriža še enkrat svoje drage, izroči jih v božje varstvo, ter jih opomni živeti tako, kakor jih je vedno učil! Tudi gospod Kregar se poslavlja od nas, podal se je na pot, iz katere ni vrnitve. Ko bi mogel govoriti, rekel bi tudi on nam nekaj besedi v slovo, a zaprte so na veke njegove oči, utihnili so za vedno njegova usta. Ko bi mogel, rekel bi nam morda: „Zapuščam Vas, odpotujem v domovino svojega očeta! Ti, ljuba moja mladina, živi vedno tako kakor sem te učil, to bo tvoja sreča časna in večna! Vi pa moi tovariši, prijatelji in znanci, ne žalujte

*) Pogreb je namreč bil ravno prvi šolski dan po počitnicah.

za menoj! Hud je bil boj, a tem lepši sije zmaga mi venec! Spominjajte se me pogosto v molitvi, tudi jaz prosil bom za Vas dokler, da

„Se vidno enkrat vsi

Tam gor nad zvezdami!“ — —c.

Iz logaškega okraja. (Še nekaj o volilni pravici.) Vloga, koju je naše učiteljsko društvo vložilo pri okrajnem glavarstvu radi občne volilne pravice, imela je takoj dobre posledice. Cerkniško županstvo vpisalo je v volilni imenik tudi tamošnja gospoda učitelja, a gospodu kapelanu Lavrenčicu to ni ugajalo. Ker je živel še vedno v mislih, da učitelj nima pravice voliti, je reklamoval. Okrajno glavarstvo pa je zavrglo dotično pritožbo ter dalo sledeče poučilo:

... „Isto tako (gospod Lavrenčič je bil reklamoval tudi zoper mnogo posestnikov, a ona razsodba nas ne mika) se ne more ugoditi daljni zahtevi pritožnika, da se iz volilnega imenika zbršeta Piš Rudolf, učitelj v Cerknici in Juvanc Ferdo, učitelj v Cerknici, ter se ta zahteva odklanja iz naslednjih vzrokov: Vsled določila § 1. št. 2. odstavek f občinskega volilnega reda za Kranjsko imajo volilno pravico za občinski zastop tudi — načelniki — in višji učitelji občinskih ljudskih šol. Ker so se v zakonu uvedli poleg načelnikov (to je po sedanjih nomenklaturi — nadučiteljev) tudi z besedico „in“ višji učitelji kot opravičeni občinski volilci, se ima smatrati, da pomenja izraz višji učitelj toliko kot stalno nameščen učitelj, ter se je izraz „višji učitelj“ rabil le zaradi tega, da se s tem označi stalno nameščen učitelj (po tedanji nomenklaturi „Lehrer od angestellter Lehrer“), ter da se je ločil od šolskega pomagača ali podučitelja (sedaj provizoričnega učitelja).

Vsled tega mora se stalno nameščenim učiteljem pripoznati po navedenih postavnih določilih volilna pravica ne samo za deželni zbor, ampak tudi za druge postavne zastope, osobito ker bi bilo krivično, ako sme posestnik, ki plačuje 5 gld. davka voliti, stalno umeščen učitelj pa ne“.

Starotrški, po ogromni večini konservativni občinski odbor pa ni hotel vpisati tam službujoča učitelja v volilni imenik, vsled česar sta se gospoda tovariša pritožila ter dobila sledeči odlok:

Št. 15906.

Vsled Vaše pri županstvu v Starem trgu vložene reklamacije dne 23. oktobra tekočega leta, da bi se vpisali v volilski imenik občine Stari trg za volitev volilnih mož za deželnega poslanca, določa c. kr. okrajno glavarstvo na podlagi §§ 10. in 15. volilnega reda za deželni zbor kranjski in v smislu § 1. št. 2. odstavek f občinskega volilnega reda za Kranjsko:

„Vaši reklamaciji se ugotovi, ter ste se tu uradno vpisali kot stalno nameščen učitelj štirirazredne ljudske šole v Starem trgu pri Ložu v volilski

imenik občine Stari trg za volitev poslancev v deželni zbor; to pa iz naslednjih vzrokov:

Glasom določila § 1. št. 2 odstavka f občinskega volilnega reda za Kranjsko, imajo volilno pravico za občinski odbor tudi načelniki in višji učitelji občinskih ljudskih šol. Glede na to, da so se navedli v zakonu zraven načelnikov ljudskih šol t. j. sedanjih nadučiteljev tudi višji učitelji kot volilci, se ima smatrati, da pomenja izraz „višji“ učitelj toliko kot stalno nameščen učitelj, ter se je izraz „višji učitelj“ v zakonu rabil le zaradi tega, da se s tem označi stalno nameščen učitelj (angestellter Lehrer) ter loči od šolskega pomagača (Schulgehilfen) ali podučitelja, to je sedanjih provizorično nameščenih učiteljev, ki niso bili stalno namešчени (definitivni).

Vsled tega mora se Vam priznati volilna pravica za volitev v deželni zbor, kakor tudi za druga postavna zastopstva kot občinski odbor in državni zbor. S tem se obvešča tudi županstvo v Starem trgu.

C. kr. okrajno glavarstvo v Logatci, dne 25. oktobra 1895.

Dell Cott m. p.

— e — a.

(K izpitom učne usposobljenosti), ki so se v obče 4. t. m. pričeli, se je pri mariborski komisiji oglasilo 22 kandidatov. O izidu poročamo v prihodnji številki.

(Nove šolske stavbe.) V mariborskem šolskem okraju so se v tekočem letu postavila 3 nova šolska poslopja in sicer v Rušah in pri Sv. Marjetji ob Pesnici 4razrednici, v Hočah pa 3razrednica. Poslopje pri Sv. Marjetji se je v nedeljo 4. t. m. blagoslovilo in slovesno otvorilo. V Hočah se zgodi to danes (v nedeljo 10. t. m.), v Rušah pa še le prihodnjo spomlad.

(Dr. Jožef Muršec †.) V petek je umrl v Gradci zaslužni slovenski rodoljub in književnik, vpokojeni šolski nadzornik dr. Jožef Muršec. Pokojnik se je rodil leta 1807. pri sv. Bolfanku, postal l. 1830. duhovnik, napravil doktorat iz modroslovja, bil učitelj veronauka in slovenščine na graški realki in pozneje šolski nadzornik na Hrvatskem. Leta 1870. je stopil v pokoj ter od tedaj živel v Gradci. Muršec je v svojih mladih letih mnogo deloval na književnem polju. Ilirska ideja razvnela je tudi njega. Zložil je več pesnij, spisal l. 1847. kratko slovensko slovnico, sodeloval pri Murkovem in Janežičevem slovarji, pisal za razne slovenske liste in obelodanil več knjig bogoslovne vsebine. Bil je iskren prijatelj Stanka Vraza in dra. Štefana Kočvarja, sploh pa vnet narodnjak. Bodi mu časten spomin!

(Dr. Fran Celestin †.) V Zagrebu je umrl v sredo 30. septembra odličen slovenski književnik bivši gimnazijski profesor in lektor slovanskih jezikov na hrvatskem vseučilišču gospod dr. Fran

Celestin, star šele 51 let. Pogreb je bil 1. novembra popoldne. Celestin je jako zaslužen slovenski pisatelj in bil dobro znan in obče čislán po vsi slovenski domovini. Bodi blagemu možu časten spomin!

(Petindvajsetletnica.) Gospod Anton vitez Klodič, deželni šolski nadzornik za Primorsko, praznoval je 2. t. m. petindvajsetletnico svojega nadzorstva. Goriški učitelji so mu poklonili lep album. K temu zelo redkemu slučaju čestitamo iskreno vrlému šolniku, dobremu rodoljubu in pisatelju slovenskemu.

(Madjarizacija v ljudskih šolah na Ogerskem) Ogerski učni minister Wlassits je razposlal ukaz vsem šolskim nadzornikom in občinskim predstojništvom, v katerem toži, da se v ljudskih šolah madjarščina preveč zanemarja. Že 14 let je minolo, kar se je zaukazalo, da se na vseh nemadjarskih ljudskih šolah ima učiti madjarščina. Uspehi so pa dosedaj jako majhni. Nad dve tisoč madjarskih šol je pa še, v katerih se v madjarščini ni dosegel niti najmanjši uspeh. Minister zatorej zaukazuje, da se naj v bodoče bolj gleda na pouk v madjarščini. Šolskih nadzornikov ni le uradna, temveč tudi patrijotična dolžnost, da s svojim vplivom pospešujejo pouk madjarščine. — Učitelji bodo sedaj pač bolj napenjali svoje sile, da otrokom utepo madjarščino v glavo, to ni dvomiti; če bodo pa imeli kaj več uspeha, je pa še dvomljivo. Na Ogerskem je pa večina šol nemških in v teh ne bodo posebno se brigali za vladne ukaze, ko je vlada s svojimi cerkvenopolitičnimi zakoni pomanjšala vpliv cerkve. Dolgo je res katoliška duhovščina na vso moč podpirala madjarizacijo, a nadejamo se, da je ne bode več.

(Učiteljskih društev) je med poštnohranilničnimi vlagatelji leta 1894. bilo 44, in sicer po posameznih deželah tako-le: Nižja Avstrija štela jih je 7, Gornja Avstrija 5, Solnograško 3, Tirol s Predarelskim 1, Štajersko 2, Koroško 4, Kranjsko 0, Primorje 2, Dalmacija 1, Češka 11, Morava 7, Šlezija 0, Galicija 0, Bukovina 1 učiteljsko društvo.

Premembe pri učiteljstvu. Gospod Henrik Grubbauer in gospod. Frančiška Sagorž, dosedaj podučitelj oziroma podučiteljica na meščanski šoli v Mariboru, potrjena sta definitivnim učiteljem oziroma za učiteljico meščanskih šol v Mariboru. — Gospod Friderik Lang, učitelj v Studencih pri Mariboru je imenovan učiteljem-voditeljem na nemški šoli v Vojniku, gospod Anton Hofbauer, učitelj v Vitanji pa učiteljem-voditeljem na nemški enorazrednici v Vitanji. — Gosp. Hugon Plihak, podučitelj v Št. Lovrenci pod Prežinom, dobil je službo učitelja-voditelja na Sladki gori. — Gospod Srečko Pečar, podučitelj v Št.

Pavlu v Savinjski dolini postal je učitelj pri Sv. Lovrenci v Slovenskih goricah. — Gdč. Pavla Jonke, dosedaj podučit. v Št. Petru pod Sv. gor. pride v Podšredo. — Na novo so nameščeni učiteljski kandidati oziroma kandidatnje in sicer: Gospod Albert Lasbacher za podučitelja v Veržeji, gospod Friderik Kožuh za podučitelja v Št. Ilji pod Turjakom, gospod Janez Žolnir za podučitelja v Frajhaumu, gospod Friderik Zinauer pa za okr. pomožnega učitelja za okoliš mariborskega okrajnega poglavarstva; gdč. Matilda Kavčič za podučiteljico v Ljutomeru, gdč. A. Kautzner pa za podučit. pri D. M. v Brezji. — C. kr. dež. šol. svet v Ljubljani je v svoji zadnji seji imenoval nadučiteljem v Koprivniku gospoda Jožefa Perca v Svetlem potoku; nadučitelja v Begunjah gosp. Val. Zavrla v Stopiču; nadučiteljem v Polhovem gradu ondotnega učitelja gosp. Ivana Bajca; učiteljem-voditel-em v Velikih Poljanah gospoda Andreja Cvara v Loškem potoku; učiteljem-voditeljem v Hotičah gospoda Rajka Mežana na Sveti gori; tretjim učiteljem v Radečah gosp. Franca Ivanca

v Leskoveci; za tretje učiteljsko mesto pri Devici Mariji v Polji gdč. Leopoldino Rozman v Seleh in za tretje učiteljsko mesto v Žužemperku gdč. Amalijo Koncilijo z Dobniku.

(Naznanilo.) Za od družbe sv. Mohorja letos izdano Jožef Stritarjevo knjigo „Pod lipo“ se dobivajo lepe platnice pri knjigovezu Ivanu Bonaču v Ljubljani, komad po 20 kr., s poštnino vred 25 kr. Kdor vzame več komadov na enkrat, pošlje se mu franko. Denar naj se blagovoli poslati ob enem z naročilom gospodu Ivanu Bonaču v Ljubljano. Precastiti gospodje poverjeniki družbe sv. Mohorja so uljudno prošeni, to častitim udom te družbe ob priliki razdeljevanja knjig blagohotno naznaniti.

Listnica. A. Z. pri Sv. M.: Vaše poročilo pride prihodaj na vrsto; to pot zmanjkalo nam je prostora. — Polonica: Že stavljeno, a morali smo iz istega vzroka odložiti. — J. T. v M.: Lepa hvala. Prosimo nadaljevauje. Srčni pozdrav! — Fr. K. v C.: Isto tako!

Razpis natečajev.

Št. 2070. **Razpis učiteljskih služeb.**

V tem okraji se razpisuje:

Služba učitelja-voditelja enorazrednic v Lomu in v Št. Martinu;

služba učitelja v Križi; službo učiteljice v Šmarjah in Ločniku z italijanskem učnim jezikom; služba podučitelja v Podgori in podučiteljice v Ročinjih.

Vse službe so III. plačilne vrste. Dohodki so določeni v deželnih šolskih postavah 10. marcaja 1870 in 4. marcaja 1879.

Prošnje s postavnimi spričevali učiteljske sposobnosti je uložiti **do 20. decembra 1895** semle po predstavljenih oblastnijah.

Okrajni šolski svet v Gorici, 27. okt. 1895.

Št. 689. **Razpis natečaja.**

1. Na dvorazredni mešani ljudski šoli v Dolu pri Hrašniku popolniti je definitivno nadučiteljsko mesto z zakonom določenimi dohodki po III. plačilnem razredu.

2. Na trirazredni mešani ljudski šoli v Vitani je umestiti učiteljsko mesto z dohodki po III. plačilnem razredu definitivno eventualno tudi provizorično.

Prosilci za katero teh mest naj vložijo svoje prošnje, katere imajo biti opremljene z zrelostnim in s spričevalom učne usposobljenosti z dokazom avstrijskega državljanstva (domovnico) in z ozirom na nadučiteljsko mesto tudi z dokazom usposobljenosti za subsidarično poučevanje katoliškega verouka, potom predstojnega okrajnega šolskega sveta **do 27. novembra 1895** pri dotičnem krajnem šolskem svetu.

Okr. šolski svet Celje, 27. oktobra 1895.

Predsednik: Wagner s. r.

Vsebina. I. Leposlovje — izobraževalna sila. (Prof. Janko Košan.) (X.) — II. Ali je preobloženost v šolah neizogibna. (I.) — III. Načrt za računanje na enorazredni ljudski šoli. (L. Lavtar.) (VI.) — IV. Narodopisna razstava v Pragi. (Janko Toman.) (I.) — V. Društveni vestnik. — VI. Dopisi in druge vesti. — VII. Natečaji.

Lastnik in založnik: „Zaveza“

Tisk tiskarne sv. Cirila v Mariboru. (Odgov. L. A. Brože.)

Št. 416.

Razpis natečaja.

Na javni ljudski šoli III. plačilnega razreda v Zabukovji, okraj sevniški je umestiti podučiteljsko mesto definitivno eventualno tudi provizorično.

Prošnjiki za to mesto naj vložijo svoje z zrelostnim spričevalom, eventualno tudi s spričevalom učne usposobljenosti in z domovnico opremljene prošnje potom predstojnega okrajnega šolskega sveta pri krajnem šolskem svetu v Zabukovji, okraj Sevnica **do 20. decembra 1895**.

Okr. šolski svet v Sevnici, 5. novem. 1895.

Predsednik: Tax. s. r.

Št. 501.

Podučiteljska služba

(Opetni razpis.)

Na petrazrednici v Središči je namestiti eno podučiteljsko službo z dohodki po III. plačilnem razredu, s prostim stanovanjem in kurjavo.

Prosilci in prosilke naj vložijo svoje s spričevalom zrelosti event. tudi s spričevalom učne usposobljenosti in z domovnico opremljene prošnje predpisanim potom **do 20. novembra t. l.** pri krajnem šolskem svetu.

Okr. šolski svet Ormož, 10. oktobra 1895.

2-2

Predsednik: Scherer s. r.

§ 1.3278.

Razpis službe.

Na naši deški ljudski šoli s pravico javnosti v Trstu se razpisuje služba učitelja-voditelja z 800 gld. letne plače.

Postavno opremljene prošnje naj se **do 20. novembra t. l.** dološilajo „Vodstvu družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani“.

Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani, 28. oktobra 1895.